

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Eri sektorien kehitystyötä on pääosin kuvattu riittävästi. Monet kehityslinjat olivat olemassa jo ennen kriisiä, mutta poikkeusolot antoivat lisää potkua digitalisaatiokehitykseen.

Viestintäverkkojen ja viestintäpalveluiden osalta kuvaus on laaja, mikä on perusteltua, koska ne muodostavat digitalisaation perusinfran. Kansainvälisesti verraten Suomen hyvin toimivan infran merkitys yhteiskuntamme kriisinsietokyvyssä on ollut suuri. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää huomioida kehityskohteet kuten uudet verkkoteknologiat, laajakaistan kattavuus, kyberturva sekä sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmasta sekä kansalaisten että pienten yritysten digituen toteutus. Kyberturvan merkitystä ei voine liikaa korostaa; kyberturvahyökkäyksiä tehtailevat tahot käyttivät myös kriisitilannetta hyväkseen. Kitkattomat prosessit edellyttävät lisäksi sähköistä tunnistamista ja sähköisten allekirjoitusten valtavirtaistumista.

Digitaalisesti edistyneiden yritysten on tutkimuksissa todettu olevan ketterämpiä selviytymään muutoksista. Kriisitilanteessa digitaalinen kuilu voi yritysten välillä kasvaa, kun digitaalisesti kyvykkäämmät voivat hyödyntää osaamistaan liiketoiminnan ylläpitämiseksi. Pienille yrityksille digitalisaation edellyttämät investoinnit ovat kynnys, jota kehitys- ja innovaatiotukien kautta tulisi helpottaa samoin kuin pitäisi paikata digitaalisen osaamisen puutteita. Uusien tai parannettujen liiketoimintamallien kehittämisen vauhdittuminen digitaalisen osaamisen avulla on auttanut joitakin yrityksiä kriisin aikana. Esimerkiksi virtuaaliodellisuusteknologia ja digitaalisia kaksosia hyödyntävät menetelmät ovat antaneet potkua etähuolto- ja etäkoulutusmyynnille.

Valmistavassa teollisuudessa pandemia aiheutti ongelmia toimitusketjuissa. Tätä näkökulmaa ei väliraportissa juuri ole huomioitu. Kriisin seurauksena monissa yrityksissä joudutaan miettimään toimitusverkoston kriisinsietokykyä ja harkitsemaan ehkä hankintojen hajauttamista. Prosessien,

lupien/raportointien, logistiikan yms. digitalisointi tehostaa verkoston toimintaa ja auttaa selviämään poikkeustilanteista.

Työelämän laadun osalta sektorin nykytilakuvaus on varsin köyhä. Etätyön merkittävä lisääntyminen on vaikuttanut työelämään ja sen laatuun suuresti. Kriisin aikana todettiin, että suuri osa etenkin toimistotyötä tekevistä voi tehdä suuren osan työstään etänä. Lisäksi tutkimukset ovat vahvistaneet, että iso osa myös haluaa tehdä jatkossa etätöitä enemmän kuin ennen kriisiä. Työelämän laadun lisäksi tällä muutoksella on suuret ympäristövaikutukset työmatkaliikenteen, erityisesti ruuhka-aikaliikenteen, vähentyessä. On kuitenkin selvää, että etätyön osalta on kehitettävää sekä kyberturvan että työntekijän työvälineiden ja ergonomian osalta. Lisäksi on tarkasteltava lainsäädännön muutostarpeita.

Koulutus on selkeästi yksi ”digiloikkaaja”, vaikka loikka toteutui vaihtelevasti sekä maantieteellisen sijainnin, koulun että kotien tukimahdollisuuksien mukaan. Koeteltujen ja kehitettävien digitaalisten menetelmien käyttöä on harkitusti vietävä eteenpäin koulutuksessa. Esimerkiksi pitkiä koulumatkoja voitaisiin osittain välttää etäopetuksen avulla, samoin esimerkiksi harvinaisten kielten pieniä ryhmiä eri kouluissa voitaisiin opettaa etäopetusta hyödyntäen.

Julkisen hallinnon digitalisaatiota on käsitelty varsin kattavasti. Yhden luukun periaate ja kysy vain kerran -periaate ovat erittäin kannatettavia ja sujuvoittavat hallintoa myös kansalaisen ja yritysten näkökulmasta. Lainsäädännön arvioiminen digitalisaation mahdollisten esteiden osalta on tärkeää. Erityisesti automaattista päätöksentekoa koskeva hanke on syytä viedä vauhdikkaasti eteenpäin samoin kuin reaaliaikatalouden hanke (ml. sähköisten laskujen ja kuittien valtavirtaistaminen sekä tulorekisterin laajentaminen).

Tärkeä sektoreita yhdistävä havainto on, että ”kriisi on korostanut tarvetta ajantasaiselle, yhteentoimivalle ja koneluettavalle tiedolle ja voi siten vauhdittaa esimerkiksi tekoälyn ja data-alustojen kehittämistä ja käyttöönottoa sekä uusien liiketoimintamallien kehittämistä.”

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Esitetyt toimet tukevat tavoitteita varsin hyvin. Paikoin toimenpiteet ovat sinänsä hyvän asian epäkonkreettista ”edistämistä”, jolle pitäisi määritellä konkreettinen kohde tai tavoite, esim. tietoturva koskeva toimenpide 10 tai tiedolla johtamisen parantamista koskeva toimenpide 35.

Julkisella taholla on erityinen mahdollisuus vaikuttaa siihen, että hyvin alkanut kehitys ei törmää vanhentuneen lainsäädännön luomiin esteisiin. Toimenpiteissä onkin mainittu lukuisia kohtia, joissa

lainsäädäntöä tulee tarkistaa tai korjata. Erityisen tärkeä on toimenpiteen 22 automaattisen päätöksenteon hanke.

Toimenpiteessä 15 mainittu digitaalinen innovaatiokeskittymä on kannatettava asia yrityslähtöisenä, kunhan pidetään huolta siitä, että keskittymän toiminnot ovat aidosti pk-yritysten saavutettavissa ja että toimintatavat kehittävät pk-yrityksiä sekä auttavat teknologiansiirrossa ja innovaatioiden kehittämisessä.

Toimenpiteessä 17 on mainittu pk-yritysten digiverkkokaupat. Suomalaiset yritykset ovat aiemmin tarjonneet verkkokauppaa vähän, mutta koronakriisin aikana verkkokaupat kasvattivat suosiotaan merkittävästi. Tämän kehityksen jatkaminen on hyvin kannatettavaa, samoin kuin verkkokauppojen myynnin laajentaminen myös ulkomaille.

Koronaepidemian aikana monet yritykset kieltäytyivät ottamasta vastaan käteismaksuja. Toimenpiteisiin voitaisiin sisällyttää myös korttimaksamisen ja digitaalisen maksamisen edistäminen ja vähittäinen käteisestä luopuminen.

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Ylipäänsä olisi toteutettava toimenpiteisiin liittyvien digitalisaatiokehitystä estävien tai haittaavien lakien tarkistukset tai muutokset.

Priorisoituja toimenpiteitä:

Toimenpide 13: Tekoäly 4.0 -ohjelma. Tärkeä osaamisen, tuottavuuden ja liiketoiminnan kehitystä tukeva ohjelma.

Toimenpide 14&15&17: TKI-panokset, kannustimet yms.&innovaatiokeskittymä Tärkeä erityisesti pk-yritysten T&K-mahdollisuuksien tukemiseksi.

Toimenpide 20: Digitaalinen etäopetus. Mahdollisuus laajentaa oppimismateriaalia ja tuoda opetusta sellaisille, joilla on fyysisesti vaikea olla läsnä (pitkät matkat, pienet ryhmät eri kouluissa).

Toimenpide 22: Automaattisen päätöksenteon hanke. Tehostaa julkishallintoa, säästää kustannuksia.

Toimenpide 25: Julkisten palveluiden sähköinen saatavuus, sähköinen allekirjoitus...Toiminnan joustavuus kaikkien osapuolten kannalta.

Toimenpiteet 26-32. Hallinnon keventäminen. Nämä kaikki tärkeitä sekä hallinnon keventämisen, julkisen tahon säästöjen että yritysten ja kansalaisten palvelujen käytettävyyden kannalta.

Toimenpide 34. Julkisen tiedon avaaminen. Oleellista laadukkaiden tietoaineistojen saamiseksi hyödynnettäväksi. Tässä toimenpiteen yhteydessä olisi mainittava sovellusrajapintojen (API) rakentaminen julkisiin tietolähteisiin.

Toimenpide 35&36:Tiedolla johtaminen ja. tietojohtamisen koordinointi. Välttämätön kehittämisen johdonmukaiselle toteuttamiselle.

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Osa toimenpiteistä on jo käynnissä. Erityisesti priorisoitujen toimenpiteiden toteutusta pitäisi vauhdittaa tai niiden toteutus pitäisi nopeasti käynnistää.

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistattekko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevissa hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa mukaan tarvittavien joukko sekä muu resursointi riippuu täysin toimenpiteestä. Teknologiateollisuus ry:ssä olemme valmiita osallistumaan niiden toimenpiteiden toteutukseen, joihin meillä on tarvittavaa asiantuntemusta ja jotka ovat jäsenyritystemme kannalta olennaisia.

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuten väliraportissa on todettu, koronaviruspandemia on aiheuttanut pakotetun laajamittaisen digitaalisen ”kokeilun”, jonka avulla on voitu tarkastella digitalisaation vaikutuksia ja potentiaalia.

Suomi on maana selvinnyt kokeilusta hyvin, jopa osittain erinomaisesti. Sekä kansalaisten että elinkeinoelämän digitaaliset valmiudet ovat olleet hyvät. Kevät on myös osoittanut, että tarvittaessa perinteinen heikkoutemme, hitaus uusien välineiden ja toimintamallien käyttöönotossa, on voitettavissa.

On erinomaista, että LVM on lähtenyt tekemään työtä laajan sidosryhmäjoukon kanssa sen hyväksi, että omaksuttujen toimintatapojen edelleen kehittäminen ja parantaminen jatkuu kriisin jälkeenkin ja lisää kykyämme kohdata mahdollisia tulevia kriisejä. Normaalioloissakin digitalisaatiolla on tuottavuusvaikutuksia, mutta kriisitilanteissa se lisäksi selkeästi kasvattaa yhteiskunnan sietokykyä ja elpymistä.

Raportin rakenteen osalta kritisoiimme sektorikohtaisten osioiden ripottelua nykytilan, lyhyen ja pitkän tähtäimen kappaleiden alle. Rakenne aiheutti runsaasti toistoa ja teki lukemisesta tarpeettoman hankalaa. Ehdotamme että jos loppuraportti käyttää sektorijaottelua, yhtä sektoria koskeva nykytila ja tulevaisuuden kehitys kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi.

Hamilo Marja
Teknologiateollisuus ry